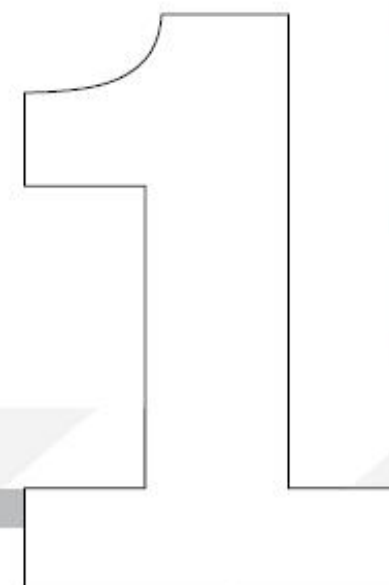




Regionaal **Risicoprofiel** Haaglanden

2017 -2018

*t.b.v. multidisciplinaire rampenbestrijding
en crisisbeheersing*



Veiligheidsregio Haaglanden



BRANDWEER
GEMEENTEN
GHOR
MKA
POLITIE

Regionaal **Risicoprofiel** Haaglanden

2017-2018

t.b.v. multidisciplinaire rampenbestrijding en crisisbeheersing

Door:

Bureau Gemeentelijke Crisisbeheersing Haaglanden
Brandweer Haaglanden
GHOR Haaglanden
Politie Eenheid Den Haag

In samenwerking met:

Gemeente Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer en publieke en private partners in rampenbestrijding en crisisbeheersing

Versie 3.0 | Voorlopig vastgesteld op 06 juli 2016 door het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Haaglanden

Voorwoord

Voor u ligt het geactualiseerde regionaal risicoprofiel (RRP) van de Veiligheidsregio Haaglanden voor de periode 2017-2018. Afgelopen maanden is intensief en in afstemming met vele publieke en private partners (aan de hand van een digitale vragenlijst, scenariobijeenkomsten en een expertbijeenkomst in maart) naar de eerste actualisatie toegewerkt. Het RRP geeft een overzicht en weging van risico's op rampen en crisis binnen onze, en zich naar onze veiligheidsregio uitstreckende risico's en biedt daarmee het bestuur van de veiligheidsregio een basis voor het strategische beleid. Daarnaast biedt het risicoprofiel een uitgangspunt waarop de veiligheidsregio zich operationeel voorbereidt.

Het vorige risicoprofiel was het eerste dat voor de veiligheidsregio is opgesteld na het vaststellen van de Wet veiligheidsregio's in 2010. Dit profiel ging dan ook vooral in op de introductie van het instrument risicoprofiel en het proces waarop deze tot stand komt (gebaseerd op de destijds nieuwe landelijke Handreiking Regionaal Risicoprofiel) waardoor het risicobeeld van de regio als zodanig onvoldoende naar voren kwam. Bij het actualiseren staat daarom het versterken van het bestaande risicoprofiel ten behoeve van de leesbaarheid en de praktische toepasbaarheid centraal. Hierbij is het vorige risicoprofiel wel als uitgangspunt gehanteerd. Dit heeft geresulteerd in een hoofddocument dat vooral in gaat op de voornaamste risico's van de regio Haaglanden en een aantal bijlagen waaronder een bijlage die beknopte beschouwing geeft van alle risico's.

Onderdeel van het actualiseren van het risicoprofiel is het herzien en aanvullen van het risicodiagram. 'Terrorisme', 'Extreem weer' en 'verstoring ICT-Telecom' zijn op basis van nieuwe scenario's opnieuw geanalyseerd en hebben een andere positie gekregen in het huidige diagram. Voor alle drie geldt dat het risico ten opzichte van 2011 is toegenomen. 'Brand', 'Kernincidenten' en 'Verstoring Rioolwaterafvoer en afvalwaterzuivering' zijn, na aan de hand van een scenario te zijn geanalyseerd, toegevoegd aan het diagram.

Om dit risicoprofiel in lijn te brengen met de beleidscyclus van het Regionaal Beleidsplan is dit risicoprofiel opgesteld voor de periode 2017-2018. Hierbij is het streven het volgende risicoprofiel als onderdeel van het volgende beleidsplan gelijktijdig aan de raden aan te bieden.

Als vervolg op deze gefaseerde aanpak zal het risicoprofiel richting 2018 ieder jaar worden aangevuld met nieuwe, nog te analyseren risico's zoals de gevolgen van de verstoring van de drinkwatervoorziening.

Naast het bestuurlijk vaststellen van het regionaal risicoprofiel en het analyseren van nieuwe risico's, zullen de vijf prioritaire risico's verder worden uitgediept, mede aan de hand van relevante (o.a. voor dit risicoprofiel gebruikte) scenario's. Hierbij wordt gekeken naar wat we op het gebied van crisisbeheersing al doen/waar we al op zijn voorbereid en wat hierbij meer, minder of anders kan. Hiermee wordt inzicht verkregen in het operationeel handelingsperspectief van veiligheidsregio.

Voorwoord	2
Hoofdstuk 1 Algemeen	4
Hoofdstuk 2 Karakteristiek van Haaglanden	6
Leefomgevingen	6
Demografie	7
Buurregio's	8
Wat is er veranderd	9
Toekomstige ontwikkelingen	9
Hoofdstuk 3 Een oogopslag, wat is het risicobeeld	10
Karakteristiek van risico's in Haaglanden	10
Risicodiagram	12
Prioritaire risico's	13
Hoofdstuk 4 Van risico's naar de praktijk	16
Hoofdstuk 5 Bijlagen	17

Hoofdstuk 1

Algemeen

Aanleiding

De Veiligheidsregio Haaglanden wil zich voorbereiden op (specifieke) risico's die de inwoners van de regio bedreigen. Haaglanden heeft een specifieke risicosetting en wil de risicobeheersing en crisisbeheersing van de regio hierop afstemmen. Dit kan alleen maar wanneer er adequaat inzicht is in de aanwezige risico's, zowel in de eigen regio als in de omliggende gebieden. Het Regionaal Risicoprofiel Haaglanden biedt dit inzicht.

Dit risicoprofiel bestaat hoofdzakelijk uit een overzicht en analyse van de voor de regio meest relevante (prioritaire) risico's, waarmee het is vormgegeven zoals de Wet veiligheidsregio's (artikel 15.2) dit voorschrijft. In de risicoanalyse worden de geïnterpreteerde risico's nader beschouwd, vergeleken en geïnterpreteerd. Conform de Wet veiligheidsregio's is tevens aandacht voor de borging van de resultaten in andere planfiguren, zoals het beleidsplan. Het risicoprofiel vormt daarmee de basis onder het functioneren van de veiligheidsregio:

Met het Regionaal Risicoprofiel Haaglanden worden diverse **doelstellingen** nagestreefd:

- Het risicoprofiel is een belangrijk instrument dat het bestuur en het regionaal management tot haar beschikking heeft om afgewogen keuzes te maken over het gewenste beleid in alle schakels van de veiligheidsketen. Deze keuzes zullen in het beleidsplan van de veiligheidsregio verankerd worden.
- Om het risicoprofiel in lijn te brengen met de beleidscyclus van het Regionaal Beleidsplan op basis van de Wet veiligheidsregio's is dit risicoprofiel opgesteld voor de periode 2017-2018.

Het risicoprofiel biedt het bestuur de mogelijkheid om te komen tot een risicoprioritering over het voorkomen, beperken dan wel accepteren van bestaande en nieuwe risico's op het gebied van rampen en crisis.

Wettelijk

Het risicoprofiel staat niet op zich: In de Wet Veiligheidsregio's is een nadrukkelijke koppeling met het beleidsplan gelegd: *Het beleidsplan [...] is mede gebaseerd op een door het bestuur van de veiligheidsregio vastgesteld risicoprofiel*¹. In de Wet Veiligheidsregio's is het begrip risicoprofiel gerelateerd aan zowel rampen en crises als branden. De karakteristiek van Haaglanden en de risicokaart vormen hierbij het uitgangspunt. Het voorliggende risicoprofiel richt zich enkel op rampen en crisis en daarmee *niet* op de dagelijkse zorg.

Lokale inbedding

Het regionaal risicoprofiel geeft een regionaal beeld van de risico's op rampen en crisis, waarbij vaak risico's in ogenschouw worden genomen met een regionale impact. Het is daarentegen niet uitgesloten dat een ramp of een crisis zich enkel lokaal voltrekt.

Het lokale schaalniveau is op verschillende manieren meegenomen:

- Voor de inventarisatie en analyse van de risico's is nadrukkelijk gebruik gemaakt van de lokale kennis van lokale risicobronnen en kwetsbaarheden.
- De risicokaart (die voor een belangrijk deel gevuld wordt met gemeentelijke informatie) vormde hiervoor een kennisbron.
- In aanvulling hierop is contact geweest met de gemeentelijke Adviseurs Crisisbeheersing, de hoofden Openbare Orde en Veiligheid en het bureau gemeentelijke crisisbeheersing.
- Tot slot zijn de zienswijzen op het vorige Regionaal Risicoprofiel en het Regionaal Beleidsplan 2015 meegenomen².

¹ Artikel 15 van de Wet Veiligheidsregio's

² Dit betreft het verzoek tot het analyseren van het risico's 'terrorisme', de uitval van energie en ICT-Telecom en de gevolgen van clusterbuien. Daarnaast is er aandacht gevraagd voor regio-grens-overschrijdende incidenten.

De lokale risico's die vallen onder de dagelijkse zorg worden niet meegenomen in dit risicoprofiel, want dit zijn een verantwoordelijkheid voor de afzonderlijke diensten en gemeenten. Deze zijn beschreven in o.a. de gemeentelijke integrale veiligheidsplannen en de verschillende beleidsplannen van de gemeenten en hulpdiensten. Zo zijn de risico's van de basisbrandweezorg (o.a. brand) rechtstreeks gekoppeld aan het Materieel en Personeel Spreiding Plan (MPSP) en het beleidsplan 'Koersen op 2020' van de brandweer. Een van de ambities opgenomen in dit beleidsplan is de transformatie van de brandweer van een aanbodgerichte naar een risico- en vraaggestuurde organisatie.

Regionale multidisciplinaire aanpak

Het regionaal risicoprofiel van Haaglanden is opgesteld aan de hand van de landelijke Handreiking Regionaal Risicoprofiel.

In een samenleving die steeds complexer wordt, is nauwe samenwerking met andere private en publieke partijen wenselijk en noodzakelijk. De hulpdiensten moeten en kunnen niet als enigen de verantwoordelijkheid dragen voor het uitvoeren van taken op het gebied van risico- en crisisbeheersing. In het landschap van de crisisbeheersing hebben naast de hulpdiensten en gemeenten vooral de publieke en private partners een eigen verantwoordelijkheid in de voorbereiding op en beheersing van rampen en crisis. Tijdens de actualisatie is hieraan invulling gegeven door een aantal private en publieke partijen de mogelijkheid te bieden hun visie te geven op de risico's in Haaglanden, zoals hulpdiensten, gemeenten, nutsbedrijven, waterschappen, veiligheidsregio's, omgevingsdienst, ministeries en inspecties.³ Deze partijen hebben vanuit hun eigen expertise en verantwoordelijkheid deelgenomen.

³ Zie Bijlage 1 voor een overzicht van alle betrokkenen bij het project

Hoofdstuk 2

Karakteristiek van Haaglanden

Een gedegen inventarisatie en analyse van de risico's kan enkel plaats vinden met een scherpe foto van de regio op het netvlies: de karakteristiek van Haaglanden. Dit bestaat uit zowel een fysieke (leefomgevingen) als een sociale karakteristiek (demografie). De regio Haaglanden bestaat uit 9 gemeenten: Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. Deze gemeenten hebben bij elkaar een oppervlakte van bijna 450 vierkante kilometer en tellen tezamen ruim een miljoen inwoners. Ongeveer de helft hiervan woont in de gemeente Den Haag. Zowel Zoetermeer, Westland als Delft behoren tot de 100.000+ gemeenten.

Tabel 1 | **Kenmerken gemeenten**

Gemeente	Oppervlakte (km ²)	Inwoneraantal
Delft	24,06	101.030
Den Haag	98,11	514.861
Leidschendam-Voorburg	35,62	73.979
Midden-Delfland	49,38	18.709
Pijnacker-Nootdorp	38,62	51.203
Rijswijk	14,49	48.216
Wassenaar	62,37	25.731
Westland	90,58	104.302
Zoetermeer	37,05	124.025
Totaal	450,28 (=45.028 ha)	1.062.056

Bron: CBS-statistiek 2015

Ten opzichte van 2011 is het inwoneraantal van Haaglanden met 5,3 procent toegenomen. Daarmee behoort deze regio tot een van de dichtstbevolkte regio's van Nederland met Den Haag als gemeente met het hoogste inwonersaantal per km² van alle gemeenten in Nederland. Daarnaast is Delft met 4200 inwoners per km² de 5 na dichtstbevolkte en Zoetermeer met 3300 inwoners/km² de 11 na dichtstbevolkte gemeente van Nederland.

Leefomgevingen

Haaglanden is een regio met een grote diversiteit aan leefomgevingen: van grote steden tot kleine dorpen, van oude binnensteden tot nieuwe stadsontwikkelingen, van verdichte kassencomplexen tot weidse landbouwgebieden.

Multifunctioneel ruimtegebruik in dichtbevolkte omgeving

De regio Haaglanden is een overwegend dichtbevolkt gebied. Delft en Den Haag kennen een lange stedelijke historie, wat onder meer tot uiting komt in de oude compacte binnensteden. De oude binnensteden kenmerken zich door een rommelig stratenpatroon, oude (monumentale) panden en smalle doorgangen. Geplande gebiedsuitbreiding is voor 80 % gepland in bestaand bebouwd gebied en zal leiden tot verdere verdichting, onder meer in de vorm van compacte (hoog- en diep)bouw. Ook rondom de kernen vindt uitbreiding plaats zoals de ontwikkeling van Rijswijk Zuid.

Gezien de bevolkingsdichtheid en de beperkte beschikbare ruimte is in toenemende mate sprake van multifunctioneel ruimtegebruik, zowel bovengronds alsook ondergronds. In Den Haag, Delft en Rijswijk is een groot aantal tunnels ontwikkeld om de ontsluiting van het dicht stedelijk gebied te bevorderen. Dit betreft zowel weg- als spoortunnels voor light (tram, Randstadrail) en heavy rail. Den Haag kent en ontwikkelt belangrijke regionale en landelijke vervoersknooppunten, waar verschillende modaliteiten samen komen, zoals Den Haag Nieuw Centraal en station Delft.

Ook over de weg vormt Haaglanden een centrale positie in de ontsluiting van de Randstad. Zo is in 2015 de A4 verlengd vanaf Delft richting Schiedam. Haaglanden kent daarentegen een beperkte ontsluiting door de ligging aan de kust en Den Haag heeft het hoogste *congestion level* van Nederland waarbij een vertraging kan oplopen tot 48%⁴. Dit zorgt met name voor spanningen op de opkomsttijden van hulpdiensten.

Bestuurlijk centrum van Nederland & Internationale stad van recht en vrede

Den Haag is het bestuurlijk centrum van Nederland met opvallendste karakteristiek de aanwezigheid van het Koninklijk Huis, het Binnenhof en Ministeries. Deze staan echter niet op zich zelf. In Den Haag – Internationale stad van recht en vrede - en Wassenaar bevindt zich een groot aantal buitenlandse instanties, zoals ambassades, internationale organisaties en internationale tribunalen. Daarnaast is het Libanon Tribunaal gevestigd in Leidschendam-Voorburg. Onlangs heeft het The Hague Security Delta (HSD) zich gevestigd in Den Haag. Dit bestuurlijke en internationale karakter brengt een grote diversiteit aan (politieke) manifestaties met zich mee: evenementen, demonstraties, conferenties.

Door de centrale ligging in de Randstad en de aanwezigheid van het bestuurlijk centrum, is Haaglanden ook in trek bij grote multinationals. Bedrijven als Price Waterhouse Coopers, PostNL, Siemens Netherlands en Shell hebben hun hoofdkantoor in Den Haag. In Rijswijk zetelen grote bedrijven zoals TNO, Shell en het ANP, wat samen met het bestuurlijke centrum leidt tot grote forensenstromen op werkdagen.

Innovatief kenniscentrum

Regio Haaglanden ontpopt zich ook meer en meer als innovatief centrum. Delft kent een hoogwaardige moderne technologische wijk, als hotspot voor kennisontwikkeling in Nederland. De TU Delft biedt Delft en ook Rijswijk een goed vestigingsklimaat voor andere bedrijven voor de ontwikkeling van hoogwaardige technologie: nucleaire, nanotechnische, biologische en defensietechnologie. Dit betreft niet alleen grote bedrijven als TNO en IRI (als onderdeel van de TU-Delft), maar ook vele kleine innovatieve bedrijven. Ook Zoetermeer ontwikkelt zich als een innovatief kenniscentrum, met name op het terrein van ICT. Tot slot kent Den Haag de HSD Campus, het nationale innovatie centrum van het Nederlandse security cluster.

Toerisme en recreatie

Haaglanden kent door de kustligging in de Scheveningse haven een lange visserijgeschiedenis. De kustligging zorgt ook voor veel zomers toerisme in Scheveningen, Wassenaar, Kijkduin, Monster en 's-Gravenzande. Op zomerse dagen bevinden zich tienduizenden toeristen op de stranden. Ook in de duingebieden en de recreatiegebieden van o.a. Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer vindt zomerse recreatie plaats. Daarnaast ontwikkelt Zoetermeer zich als een centrum voor sport & leisure van landelijke allure: o.a. indoor skihal en een watersportcentrum en trekken de verschillende oude binnensteden jaarlijks vele toeristen. Tot slot kent Haaglanden een groot aantal evenementen en jaarlijks terugkerende festiviteiten.

Intensieve tuinbouw

Naast een hoogstedelijk gebied kent Haaglanden ook een ruraal gebied (met name Westland, Pijnacker-Nootdorp, Midden-Delfland) dat voornamelijk gekenmerkt wordt door enerzijds zeer intensieve tuinbouw en anderzijds weidse akkerbouwgebieden. Het bedrijfsmatig centrum wordt gevormd voor de bloemenveiling in Naaldwijk, die een belangrijke economische motor van de regio vormt met internationale uitstraling: derde economische mainport van Nederland. In de nabijheid hiervan bevinden zich veel toeleverende bedrijven voor onder meer de productie, opslag en overslag van gewasbeschermingsmiddelen.

Demografie

Haaglanden heeft meer dan 1 miljoen inwoners, ruim 2350 inwoners per vierkante kilometer. De verwachting is dat de komende jaren de bevolking in Haaglanden met 0.5% per jaar zal groeien, wat resulteert in een groei van 10% in 2030. Qua leeftijdsopbouw wijkt Haaglanden niet af van andere verstedelijkte gebieden in Nederland. Het aandeel van de ouderen in de bevolking is de afgelopen jaren verder gestegen. Deze ontwikkeling gecombineerd met het feit dat ouderen langer thuis blijven wonen, heeft gevolgen voor het risicobeeld van Haaglanden.

⁴ 23% met een piek van 48%, TomTom traffic index 2015

Haaglanden kenmerkt zich door een sterk multiculturele samenstelling. Enerzijds is dit het gevolg van groepen migranten, die zich permanent in de regio hebben gevestigd. Anderzijds is er een grote groep buitenlanders die zich tijdelijk (enkele maanden tot jaren) in de regio vestigen vanwege hun werk bij een internationale instelling of seizoensarbeid in de kassen. Afgelopen jaar is deze ontwikkeling versterkt door opvang van vluchtelingen uit crisisgebieden in het Midden-Oosten en Noord Afrika. Ook internationaal georiënteerde ontwikkelingen zorgen voor een toename van het aantal expats in de regio. Deze gemêleerde samenstelling is van grote invloed op de inrichting van het sociale leven en de bebouwde omgeving.

Vergelijking van de bevolking naar herkomst, leert dat één derde van de bevolking in Haaglanden allochtoon is. Dit ligt boven het Nederlands gemiddelde (19.6%). In Den Haag wonen tweemaal zoveel allochtonen als in de rest van de regio Haaglanden. De multiculturele samenstelling leidt ook tot een grote diversiteit aan religies. Naast het christendom zijn met name de islam en het hindoeïsme sterk vertegenwoordigd. Ook de religies in zichzelf en hun rol in de maatschappij kennen een grote mate van diversiteit.

Tabel 2 | **Karakteristiek Haaglanden**

Karakteristiek Haaglanden
▪ Negen gemeenten met tezamen ruim 1 miljoen inwoners, gelegen onder NAP
▪ Den Haag, Delft en Zoetermeer als één van de dichtstbevolkte gemeenten van Nederland.
▪ Bestuurlijk centrum van Nederland & Internationale stad van recht en vrede
▪ Hoog stedelijk gebied & oude binnensteden
▪ Multifunctioneel ruimtegebruik (winkelcentra, hoogbouw, tunnels, ondergronds geautomatiseerd parkeren)
▪ Beperkte ontsluiting via rijkswegen, hoogste congestion level van Nederland
▪ Intensieve tuinbouw met internationale uitstraling (onderdeel van Greenport Westland-Oostland)
▪ Hoogwaardige technologie & innovatie (o.a. TU Delft, The Hague Security Delta)
▪ Toeristische hotspots aan de kust, bij plassen en sportactiviteiten
▪ Buisleidingen onder hoogstedelijk gebied
▪ "Onder de rook van Rotterdam"

Buurregio's

Haaglanden grenst aan de zuidzijde aan de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. Deze regio wordt met name gekenmerkt door de omvangrijke industrie rondom het havengebied van Rotterdam. Haaglanden valt binnen de invloedssfeer van een aantal bedrijven zoals Kuwait Petroleum Europort, Akzo Nobel Base Chemicals B.V. en raffinaderijen van Esso en BP⁵.

In Rotterdam Rijnmond is tevens Rotterdam-The Hague Airport gelegen. De ontwikkeling van dit vliegveld is in 2011 genoemd als toekomstige ontwikkeling. Hoewel Rotterdam-The Hague Airport ambities heeft om uit te breiden, is het aantal vliegbewegingen niet toegenomen (stabiel). Wel is het aantal passagiers met 50% toegenomen en heeft er een verschuiving plaatsgevonden van lesvluchten naar lijnvluchten.

Aan de noordzijde grenst Haaglanden aan Hollands-midden. Een aantal van de risico's die vanuit Hollands Midden kan uitstralen naar omliggende regio's zijn snelwegen (het vastlopen van wegen / infrastructuur), uitval van vitale objecten, incidenten met giftige stoffen, overstromingen, duin- of natuurbranden. Momenteel wordt een nieuwe provinciale weg ontwikkeld die de A4 koppelt aan de A44 en vervolgens Katwijk verder ontsluit. Een tunnel en verdiepte ligging maken onderdeel uit van het tracé waarover het vervoer van gevaarlijke stoffen mogelijk zal worden toegestaan. Deze kenmerken van de omliggende regio's zijn meegenomen in de beoordeling van de risico's voor Haaglanden.

⁵ "Onder de rook van, stationaire externe veiligheidsrisico's ten zuiden van Haaglanden", Veiligheidsregio Haaglanden, 2011

Wat is er veranderd

De volgende in 2011 voorziene ontwikkelingen zijn de afgelopen vier jaar tot uiting gekomen:

Binnen Haaglanden:

- Doorontwikkeling bestuurscentrum van Nederland en Internationale stad van Vrede en Recht: NSS, Nato Assambly, internationale cybertop. Realisatie van het ICC op het voormalige terrein van de Alexander kazerne, The Hague Security Delta met als onderdeel de Hague Security Campus;
- Toename van gebruik alternatieve brandstoffen: LNG en CNG stations, Aardgasbussen;
- Basisnet vervoer gevaarlijke stoffen is van kracht gegaan, dit heeft echter niet geleid tot veranderingen in het transport van gevaarlijke stoffen;
- De verstedelijking is verder toegenomen en diverse complexe bouwprojecten zijn gerealiseerd (o.a. Spoorzone Delft, Den Haag nieuw Centraal, diverse hoogbouw, etc.). Daarentegen zijn er een aantal kerngebieden die juist authentiek willen blijven en daarop hebben geïnvesteerd;
- nieuwe infrastructuur zoals verlenging A4 in Midden Delfland en de vernieuwde veilingroute in het Westland (3-in-1 project).

Bovenregionaal:

- Het aantal vliegbewegingen Rotterdam The Hague Airport is niet toegenomen (stabiel). Wel is er een verschuiving van lesvluchten naar lijnvluchten en is het aantal passagiers met 50% toegenomen.

Landelijk/Mondiaal:

- Toenemende mate van extramurale zorg, vergrijzing;
- Toenemende afhankelijkheid van technologie en daarmee van energie en ICT-Telecom;
- Toename terroristische dreiging: in 2013 is het dreigingsniveau door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid verhoogd naar het huidige niveau 'substantieel'⁶;
- Toename politieke radicalisering: toename van het aantal bedreigingen, intimiderende acties en geweldsincidenten, dat plaatsvindt rond de intense maatschappelijke discussie over onder andere asielzoekers, migranten en islam in Nederland⁷.

Toekomstige ontwikkelingen

Het regionaal risicoprofiel bestrijkt niet alleen de huidige risico's maar beziet ook nieuwe ontwikkelingen in de nabije toekomst. Enkele belangrijke ontwikkelingen zijn:

- Bevolkingsgroei leidt tot verdere congestie op het wegennet in Haaglanden. Dit zet opkomsttijden onder druk;
- De komende jaren zal de vluchtelingenstroom vanuit conflictgebieden blijven bestaan;
- Toename gebruik alternatieve brandstoffen;
- Andere tendensen zullen zich blijven voortzetten: vergrijzing, klimaatverandering, en de terroristische dreiging;
- Verdere intensivering van de lokale, regionale en landelijke infrastructuur.

⁶ Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 41, maart 2016, NCTV

⁷ Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 41, maart 2016, NCTV

Hoofdstuk 3

Een oogopslag, wat is het risicobeeld

De risico's in de regio Haaglanden zijn conform de landelijke handreiking geïnventariseerd langs 25 crisistypen, die zijn verdeeld over zeven maatschappelijke thema's⁸. De inventarisatie is gebaseerd op de kennis en expertise van publieke en private partners, de antwoorden op de digitale vragenlijst, literatuurstudie en de database van de risicokaart. De inventarisatie brengt risicobronnen en kwetsbaarheden in beeld. Niet alle risico's hebben een duidelijk geografische oorsprong. Sommige risico's manifesteren zich op verschillende schaalniveaus en zijn ruimtelijk ongebonden, zoals extreme weersomstandigheden en ziektegolf.

Karakteristiek van risico's in Haaglanden

Sociaal maatschappelijke omgeving

Verstoring van de openbare orde als gevolg van (politieke) demonstraties maatschappelijke onrust en incidenten bij evenementen zijn een bijzonder risico in Haaglanden. Een groot aantal politieke- en diplomatieke objecten en internationale instellingen vormt een risico in het kader van openbare orde en rechtsorde.

Vitale infrastructuur

Door de hoge bevolkingsdichtheid wordt bij verstoring van de vitale infrastructuur direct een groot aantal mensen, instellingen (bv ziekenhuizen en regeringsgebouwen) en bedrijven (bv Flora Holland) getroffen. Met name uitval energie (met als gevolg daarvan de uitval van telecom en/of ICT) vormt een groot risico. Door verweving van verschillende netwerken zullen, naast de uitval van telecom en/of ICT, ook andere keteneffecten optreden (verstoring van andere vitale infrastructuur).

Gezondheid

Door de hoge bevolkingsdichtheid in combinatie met de vele reisbewegingen van migranten en expats is Haaglanden kwetsbaar bij een bedreiging van de volksgezondheid. Een ziektegolf kan zich eenvoudig uitbreiden. Met name mensen met een verminderde weerstand zoals kinderen, ouderen of personen met een slechte leefomgeving (bv in de "aandachtswijken") zijn bijzonder kwetsbaar.

Technologische omgeving

In Haaglanden wordt over de weg, het spoor en (sporadisch) over het water gevaarlijke stoffen vervoerd. Veelal is begin- en eindbestemming buiten de regio gelegen. De vele (LPG) tankstations en o.a. DSM vormen hierop een uitzondering. Bijzondere aandacht betreffen de buisleidingen (aardgas en CO₂) die mede onder dicht bebouwd gebied liggen. Verder kent Haaglanden meerdere relatief kleine industrie(gebieden) en ligt een deel van de regio binnen het effectgebied van de industrie van Rotterdam. Zo kent Zoetermeer een aantal alcohol verwerkende bedrijven en bevindt zich in Delft een innovatief kenniscentrum, een nucleaire onderzoeksreactor (RID) en het enige PBZO bedrijf van de regio (DSM Gist).

Gebouwde omgeving

In Haaglanden bevindt zich een groot aantal objecten met een verhoogd risico bij brand en/of instorting, zoals gebouwen met meer dan 25 verdiepingen, hotels voor meer dan 50 pers, ziekenhuizen, kinderdagverblijven etc. Ook de oude binnenstad van Den Haag en Delft, diverse attractieparken (o.a. Madurodam, Drievliet, Duinrell, Snowworld) met grote aantallen bezoekers, campings en de vele internationale en politiek/bestuurlijke instellingen vormen een bijzonder risico.

Verkeer en vervoer

Haaglanden vormt een centraal punt in de ontsluiting over de weg van de Westelijke randstad; een klein incident kan leiden tot een verkeersinfarct. Het spoortraject R'dam – Den Haag is een van de drukste sporen in Nederland (na realisatie Spoortunnel Delft, 26 treinen per uur). Steeds meer

⁸ Zie Bijlage 3 voor een totaaloverzicht van maatschappelijke thema's, crisistypen en incidenttypen.

vervoer vindt ondergronds plaats door tunnels met bijkomende risico's: diverse weg, light en heavy rail tunnels zijn aanwezig en in ontwikkeling.

Natuurlijke omgeving

Haaglanden is een waterrijk gebied. Door de laaggelegen ligging onder NAP staat het water in de regio op veel plaatsen net onder het maaiveld. In het landschap uit zich dit in vele vaarten, sloten en grachten. Met de ligging van de regio onder NAP in Dijkkring 14, is er een overstromingsrisico aanwezig met potentieel zeer grote effecten. Extreem weer vormt in combinatie met de grote bevolkingsaantallen (in de steden en/of bij evenementen) een risico. Daarnaast vormen clusterbuien/hevige regenval voor risico's op overstromingen, met name in het Westland en Midden-Delfland. Door de beperkte vuurlast in de duinen en het beperkt aantal natuurgebieden is het risico op natuurbranden beperkt. Tot slot zijn de gemeenten Westland, Pijnacker-Nootdorp, Midden-Delfland en Leidschendam-Voorburg onderdeel van de Greenport Westland – Oostland⁹, dé greenport van Nederland. Dit gebied is daarmee vooral vanuit economisch oogpunt kwetsbaar voor risico's voor gewassen.

Bovenregionale risico's

Risico's beperken zich niet tot de grenzen van gemeenten of veiligheidsregio's. Veiligheidsregio Haaglanden grenst aan de regio's Hollands Midden en Rotterdam Rijnmond. Uit de (voorlopige) risicoprofielen van deze regio's volgen de diverse bovenregionale risico's die impact in Haaglanden kunnen hebben. Deze risico's zijn meegenomen in de beoordeling voor het risicodiagram :

- *Transportrisico's* beperken zich niet tot geografische grenzen. In Haaglanden zijn diverse snelwegen, spoorlijnen, vaarwegen (inclusief de ankerplaatsen voor de kust van Scheveningen) en buisleidingen waar transport van gevaarlijke stoffen plaats vindt.
- Een *grootschalige overstroming* kan de gehele dijkkring 14 beslaan, waar ook regio Haaglanden ligging in heeft. Dit kan een overstroming vanuit zee of vanuit de rivieren zijn. Voor de betrokken partijen is hiervoor het convenant 'Bestuurlijke en operationele coördinatie dijkringen 14, 15 en 44' opgesteld.
- *Industriële incidenten* in Rotterdam Rijnmond kunnen onder ongunstige omstandigheden leiden tot een gifwolk, die zich uitstrekt boven Haaglanden, met name over het Westland of Midden-Delfland. Gezien de afstanden zal dit naar verwachting niet direct tot dodelijke slachtoffers leiden, maar wel tot ongerustheid en risico's voor de volksgezondheid¹⁰.
- *Risico's rondom kernenergie* zijn sterk gereguleerd, maar niet verwaarloosbaar. Haaglanden ligt binnen de invloedssfeer (100 km zone) van de reactoren Doel en Borsele;
- *Grootschalige uitval nutsvoorzieningen* (elektriciteit, gas, telecom) in omliggende regio's kan uitstraling hebben naar Haaglanden.
- *Luchtvaartrisico's* zijn in Haaglanden beperkt, gezien vanuit het aantal stijg- en landingsbewegingen: zweefvliegen sporadisch vanaf Valkenburg, helikopter vluchten voor koninklijk huis, particulieren en Mobiel Medisch Team. Echter, Haaglanden ligt wel in de aanvliegeroutes van zowel Schiphol als Rotterdam – The Hague Airport.

Tegelijkertijd kunnen risico's in Haaglanden uitstraling hebben op de omliggende regio's. Dit geldt met name voor de eerder genoemde overstroming en uitval nutsvoorziening. Ook verstoring van de openbare orde als gevolg van politiek/bestuurlijke issues kunnen een uitstraling hebben op landelijk niveau. Bijzonder is ook de positie van de onderzoeksreactor in Delft, waar medische isotopen worden geproduceerd voor mondiaal gebruik. Tenslotte, Flora Holland in Naaldwijk is de derde economische Mainport van Nederland, waardoor uitval hiervan zal leiden tot een grote economische impact.

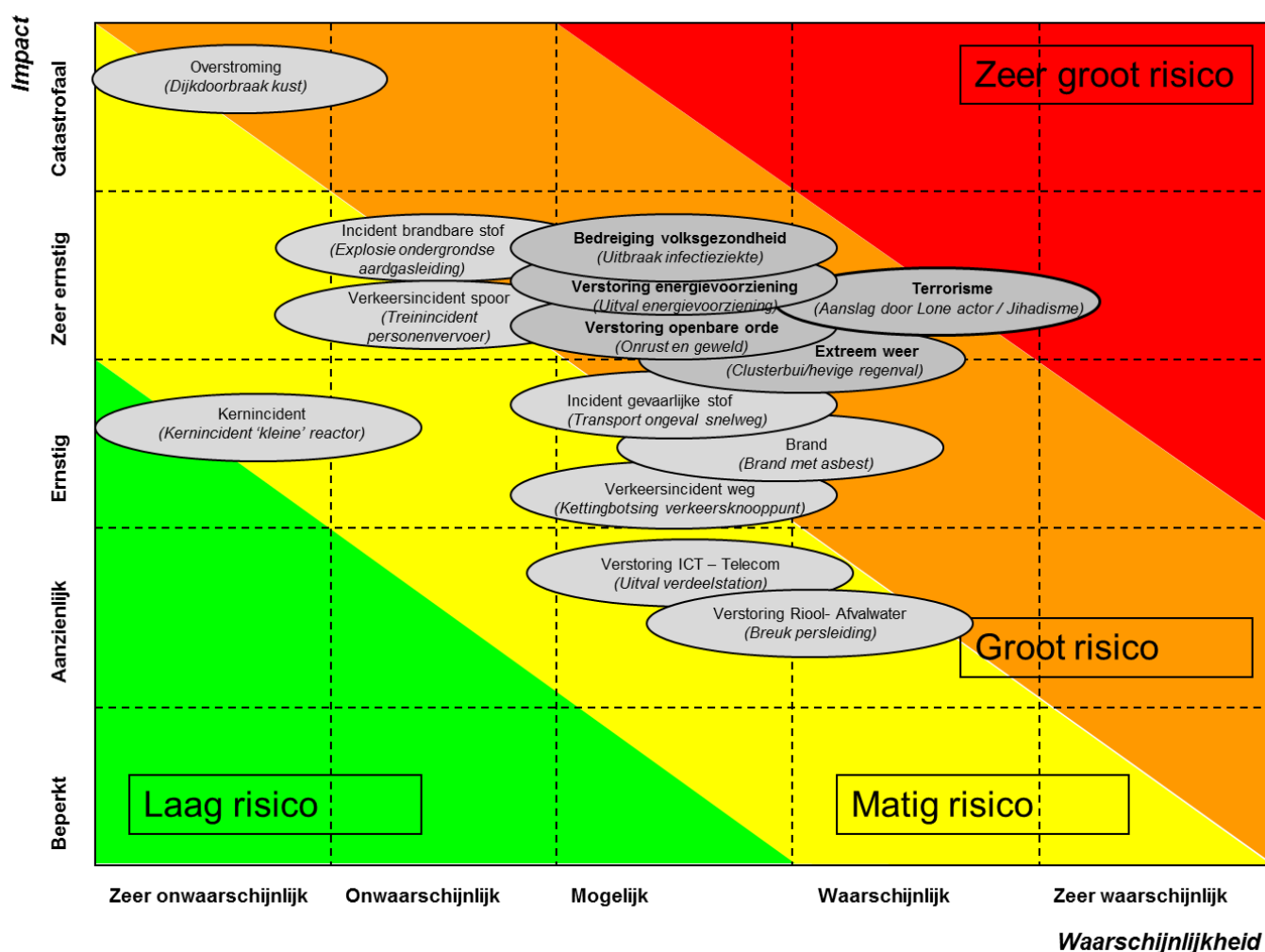
⁹ Greenport Westland-Oostland is het grootste glastuinbouwgebied in Nederland en bestaat de gemeenten Pijnacker-Nootdorp, Lansingerland, Westland, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg, Zevenhuizen-Moerkapelle, Waddinxveen, Nieuwerkerk a/d IJssel en Barendrecht

¹⁰ "Onder de rook van, stationaire externe veiligheidsrisico's ten zuiden van Haaglanden", Veiligheidsregio Haaglanden, 2011

Risicodiagram

Een groot aantal kenmerkende risico's voor de regio Haaglanden is beoordeeld op waarschijnlijkheid van voorkomen en impact (o.a. sociale en politieke stabiliteit, doden, gewonden, schade aan economie, ecologie of cultureel erfgoed). De resultaten van de waarschijnlijkheid- en impactbeoordeling zijn vertaald naar het risicodiagram. Het diagram is een momentopname en zal waar nodig (periodiek) aangepast en aangevuld worden. Voor het scoren van de risico's is gebruik gemaakt van voor de regio kenmerkende scenario's. Deze staan vermeld onder ieder risico in het diagram.

Figuur 1 | **Risicodiagram Haaglanden 2016**



Prioritaire risico's

De in het risicodiagram opgenomen risico's zijn, door de beoordeling op impact en waarschijnlijkheid, geclassificeerd als laag, matig, groot of zeer groot risico voor de regio Haaglanden. Risico's met een hoge waarschijnlijkheidskans en een hoge impact verdienen vanzelfsprekend meer aandacht dan risico's met lage waarschijnlijkheid en impact. Uit de beoordeling van de risico's komen de volgende risico's als prioritair voor de regio naar voren (in willekeurige volgorde):

- Terrorisme
- Bedreiging volksgezondheid
- Verstoring openbare orde
- Gevolgen van extreem weer
- Uitval van energie

Figuur 2 | **De 5 prioritaire risico's van Haaglanden**



Deze risico's zijn alle geclassificeerd als groot (zie oranje classificatie in diagram) en worden gekenmerkt door de zeer ernstige impact. Hierbij is het mogelijk tot waarschijnlijk dat risico's ontaarden in een ramp of crisis. Deze risico's vormen een bijzonder risico in Haaglanden voor de multidisciplinaire rampenbestrijding en crisisbeheersing en zijn typerend voor de karakteristiek van Haaglanden. De prioritaire scenario's uit het Regionaal Risicoprofiel Haaglanden staan nadrukkelijk ook in de belangstelling vanuit de Strategie Nationale Veiligheid en vinden op nationaal niveau hun plek in de Nationale Risicobeoordeling.

Terrorisme



Volgens de nationale handreiking Regionaal Risicoprofiel wordt terrorisme (als vorm van moedwillig handelen) niet gezien als een eigenstandig crisistype maar als trigger voor andere crisistypen. Risico's zitten hierbij zowel in de fysieke veiligheid (aanslagen met fysieke uitingen zoals het gebruik van explosieven en vuurwapens) maar zeker ook de dreiging voor onderdelen van de vitale infrastructuur zoals de energiesector, het drinkwaternetwerk en de telecom/ICT (cybercrime). Gezien alle ontwikkelingen van de afgelopen jaren is 'Terrorisme' als crisistype alsnog geanalyseerd en opgenomen in het risicoprofiel. Hierbij wordt aangesloten bij de Nationale Risicobeoordeling.

In 2013 is het dreigingsniveau door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid verhoogd naar het huidige niveau 'substantieel'. Dit houdt in dat de kans op een aanslag in Nederland en dus Haaglanden reëel is. Er zijn echter nu geen concrete aanwijzingen dat er aanslagen in of tegen Nederland worden voorbereid. Desalniettemin is er sprake van een complex dreigingsbeeld, waarbij diverse actoren (terroristische organisaties, transnationale netwerken, kleinschalige cellen en eenlingen) zowel klein- als grootschalige aanslagen kunnen plegen. Naast de jihadistische dreiging is er ook aandacht voor de dreiging vanuit links- en rechtsextremisme.

Met de aanwezigheid van vele nationale en internationale organisaties, het bestuurlijke centrum van Nederland en het centrum van de internationale vrede en recht zijn de risico's met betrekking tot Terrorismen van belang voor deze regio. In de door de NCTV uitgebrachte dreigingsbeelden wordt aangegeven dat de meest in het oog springende dreiging voor Nederland uitgaat van de terugkeerders uit een conflictgebied. Ook Haaglanden kent een groot aantal inwoners die naar deze conflictgebieden zijn uitgereisd en bij terugkeer een potentieel risico kunnen vormen.

Verstoring openbare orde



Het risico op de verstoring van het ordentelijk verloop van het maatschappelijke verkeer in de openbare ruimte is alles behalve een nieuw risico. Bij de verstoring van de openbare orde gaat het om zowel zichtbare (demonstraties/rellen/paniek in menigten) als in eerste instantie onzichtbare (groeïende maatschappelijke onrust onder delen van de bevolking) crisis. Hierbij hoeft de verstoring van de openbare orde niet per definitie gepaard te gaan met agressie en geweld: demonstraties verlopen immers over het algemeen ordentelijk en vreedzaam maar kunnen toch een behoorlijke impact hebben op het maatschappelijke verkeer in de openbare ruimte.

Bij maatschappelijke onrust liggen er veelal één of meerdere incidenten aan ten grondslag die heftige reacties veroorzaken bij burgers, in de (sociale) media of in de politiek. Deze reacties kunnen zowel gericht zijn op een persoon (of object) als op instanties (zowel privaat als publieks) en op 'fenomenen' (besluiten van de overheid). Denk hierbij aan bijvoorbeeld de aanwezigheid van een pyromaan of zedendelinquent, maar ook de komst van een (tijdelijk) asielzoekerscentrum en de onrust onder bepaalde bevolkingsgroepen. Deze worden gevoed door onderliggende maatschappelijke problemen waarvoor uiteindelijk de incidenten symbool staan. Het kan hierbij een dramatisch incident zijn, maar ook een vrij klein incident dat de druppel vormt die de emmer doet overlopen. Deze onrust kan zich uiteindelijk uiten door het optreden van massale danwel ernstige aantastingen van de openbare orde (demonstraties en uiteindelijk rellen).

Naast de maatschappelijke onrust, schuilt er een kans op grootschalige ordeverstoringen (crisis) wanneer grote groepen mensen samenkomen, zoals bij evenementen en festiviteiten (zoals de jaarwisseling) en de eerder genoemde demonstraties. Denk hierbij aan crowd control en het risico op verdrukkingen bij paniek in menigten, het risico op gewelddadigheden en uiteindelijk rellen.

Gezien de karakteristiek van Haaglanden is het risico op maatschappelijke onrust en uiteindelijk de verstoring van de openbare orde in deze regio duidelijk aanwezig.

Bedreiging volksgezondheid



De grote bevolkingsdichtheid (voor een aantal steden de grootste dichtheid van Nederland) en bevolkingssamenstelling (o.a. met toegenomen vergrijzing en culturele samenstelling) maakt Haaglanden kwetsbaar voor bedreigingen van de volksgezondheid. Dit wordt versterkt door de dynamiek binnen de regio; dagelijks reizen vele forensen, studenten en toeristen van en naar Haaglanden. Daarnaast zijn er mede als gevolg van de multiculturele samenstelling en de aanwezigheid van de vele internationale instellingen en het bestuurlijk centrum vele reisbewegingen tussen de regio en de rest van de wereld.

De afgelopen jaren is dan ook veel geïnvesteerd in het voorbereiden op een mogelijke uitbraak van een infectieziekte. Bestrijding is in feite onder controle, landelijk wordt ingezet op preventie middels het rijksvaccinatieprogramma en preventieprogramma's van onder andere de GGD en binnen de regio Haaglanden is het generiek draaiboek infectieziektenbestrijding vastgesteld. Daarnaast richt de voorbereiding zich ook op de eigen kwetsbaarheid middels continuïteitsplannen en zijn organisaties steeds beter voorbereid.

Daarentegen verdient de toenemende multiresistentie voor antibiotica (bacteriën ongevoelig voor bestaande antibiotica) en de kans op gemuteerd influenzavirus bijzondere aandacht. De kans hierop bestaat altijd en is niet nieuw, multiresistentie is in Nederland nog niet breed aan de orde maar heeft wel wetenschappelijke focus. Gezien het grote aantal inwoners, de dichtheid en samenstelling blijft de bedreiging van de volksgezondheid hiermee onverminderd een groot en belangrijk risico.

Gevolgen van extreem weer



Onstuimig weer komt de laatste jaren regelmatig voor in Nederland. Meestal is er niets aan de hand, maar soms kan het weer omslaan in extreem weer, zoals zware storm met wind- en waterhozen. Maar ook hevige sneeuwval, stevige vrieskou of juist langdurige hitte kunnen gevaarlijk worden en zelfs het openbare leven verstoren. Het hele jaar door is er een kans op extreem weer waarbij de gevolgen erg afhankelijk zijn van de situatie. Met name extreme regenval, langdurige hitte en het extreem omslaan van het weer zorgen in combinatie met kwetsbare groepen (bijvoorbeeld ouderen en zwakkeren) voor risico's in Haaglanden.

Zo kunnen hevige en langdurige regenbuien leiden tot wateroverlast en uit eindelijk tot overstromingen daar een groot deel van deze regio onder NAP is gelegen. Daarnaast kent Haaglanden jaarlijks een groot aantal festiviteiten en evenementen waar grote groepen mensen bijeenkomen. Recente ervaringen zoals Pinkpop in 2014 en Pukkelpop België in 2011, laten zien dat extreem weer een zeer reëel risico vormt voor buitenevenementen. Tot slot neemt de kans op tropische hitte verder toe. In combinatie met de verdere vergrijzing, een doelgroep die kwetsbaar is voor extreme hitte, zorgt dit voor een belangrijk risico van extreem weer.

Verstoring van de energievoorziening



De verstoring van de energievoorziening richt zich in Haaglanden met name op de uitval van elektriciteit. Elektriciteit is een basisbehoefte en verweven met nagenoeg alle maatschappelijke processen. Dit maakt de beschikbaarheid van elektriciteit daarmee zeer kritisch. Daarnaast kent de uitval van de elektriciteit veel neveneffecten, zoals de verstoring van de telecommunicatie en ICT. Daarmee raakt de uitval van elektriciteit ook de continuïteit van het (nationale) bestuur en de regionale hulpverlening, met name wanneer deze van langere duur is.

Uiteindelijk kan de uitval van elektriciteit leiden tot andere crisis/rampen: verstoring van de openbare orde, de uitval van andere vitale infrastructuren (drinkwater, rioolwaterafvoer en afvalwaterzuivering etc.). Met de ontwikkelingen op het gebied van terrorisme komt het moedwillig handelen gericht op deze sector steeds meer onder de aandacht.

Hoofdstuk 4

Van risico's naar de praktijk

Zoals verwacht is de karakteristiek van Haaglanden de afgelopen 4 jaar niet veranderd. De regio is een laag gelegen, dichtbevolkt en zeer multicultureel gebied, en kenmerkt zich door de aanwezigheid van het bestuurscentrum van Nederland, de aanwezigheid van de Internationale stad van Vrede en Recht en de grote diversiteit aan leefomgevingen: compacte binnensteden en kleine authentieke dorpen, intensieve tuinbouwgebieden en weidse graslanden, toeristische hotspots aan de kust en in het binnenland. Wel blijft de regio in beweging en zijn er vele lokale ontwikkelingen, echter deze hebben (vooralsnog) geen effect op het risicobeeld van Haaglanden.

De voornaamste ontwikkeling die van invloed is op het risicobeeld van Haaglanden is de toegenomen dreiging op het gebied van terrorisme. Hoewel terrorisme (danwel het opzettelijk handelen) een 'trigger' kan zijn voor andere incidenten, zoals verstoring vitale infrastructuur, branden en/of instorting, bedreiging volksgezondheid en de verstoring van de openbare orde, is dit onderwerp als een bijzonder crisistype opgenomen in het risicodiagram. Dit sluit ook aan op de nationale Handreiking Terrorismegevolgbestrijding.

De prioritaire risico's voor Haaglanden zijn tot slot, in lijn met de karakteristiek, ongewijzigd (in willekeurige volgorde): 'Terrorisme', 'Bedreiging volksgezondheid', 'Verstoring Openbare Orde' en de 'Verstoring van energievoorziening'. Ook overstromingen is hiervan een onderdeel, echter in het nieuwe profiel beschouwd als gevolg van 'Extreem weer'.

De uitkomsten van dit risicoprofiel onderbouwen de richting van het huidige strategische beleid van de Veiligheidsregio.

Naast het analyseren van nieuwe risico's, zullen de vijf prioritaire risico's verder worden uitgediept, mede aan de hand van relevante (o.a. voor dit risicoprofiel geanalyseerde) scenario's. Daarbij wordt gekeken naar wat we op het gebied van crisisbeheersing al doen/waar we al op zijn voorbereid en wat hierbij meer, minder of anders kan. Hiermee wordt inzicht verkregen in het operationeel handelingsperspectief voor de hulpdiensten binnen de veiligheidsregio.

Hoofdstuk 5

Bijlagen

Zie aanvullend document